

"Ontwapening en mensenrechten beheersen toetsing «Helsinki»" in De Volkskrant (4 november 1986)

Source: De Volkskrant. 04.11.1986. Amsterdam.

Copyright: (c) de Volkskrant bv

URL:

[http://www.cvce.eu/obj/"ontwapening_en_mensenrechten_beheersen_toetsing_helsinki_"_in_de_volkskrant_4_november_1986-nl-fab239d5-3d25-4756-9b34-4851514c44b9.html](http://www.cvce.eu/obj/)

Publication date: 19/09/2012

Ontwapening en mensenrechten beheersen toetsing „Helsinki"

Van onze verslaggever BOB GROEN

WENEN — Mensenrechten versus ontwapening. Daar komt in de meest primitieve formulering de inzet van de derde toetsingsconferentie over de uit 1975 daterende Slotverklaring van Helsinki op neer.

De Sovjet-Unie zal in Wenen, waar die derde toetsingsvergadering vandaag begint, de nadruk leggen op de noodzaak van verdergaande ontwapeningsakkoorden. De Verenigde Staten heeft al diverse malen laten weten dat wapenbeheersingsovereenkomsten niet los gezien kunnen worden van verdere vooruitgang op het punt van de mensenrechten in het Oostblok. De bondgenoten van de twee supermachten uit Warschaupact en NATO zullen zich in grote lijnen bij de benadering van Moskou en Washington neerleggen, terwijl de neutrale en ongebonden Europese landen daar in een wat ongemakkelijke positie tussenin zitten.

De Slotakte van Helsinki, die werd getekend door 35 landen (alle Europese staten met uitzondering van Albanië plus Canada en de VS) is de grondslag van de Conferentie over Europese Veiligheid en Samenwerking CVSE. Men kan de Slotakte beschouwen als een officieus vredesverdrag ter afsluiting van de Tweede Wereldoorlog, waarin een gewelddadige wijziging van de na-oorlogse grenzen in Europa werd afgezworen. Maar naast deze „eerste mand" van Helsinki over veiligheidsvraagstukken tussen Oost en West bestaan er ook nog een tweede mand (onderlinge handelsbetrekkingen) en een derde mand, die uiterst globaal weergegeven wordt met het begrip mensenrechten.

Botsing

De eerste vervolgonferentie van Helsinki, die in 1977 in Belgrado gehouden werd, leverde een frontale botsing op tussen eerste en derde mand. De Sovjet-delegatie (een zovuldiger omschrijving is de Brezjnev-delegatie) wist niet wat haar overkwam, toen zij geconfronteerd werd met gedocumenteerde opsommingen van schendingen van mensenrechten, uiteenlopend van emigratiebeperkingen tot censuurmaatregelen. Belgrado leverde niets op. Men besloot, na vele maanden vergaderen uiteen te gaan met de eensgezinde verklaring, dat men het niet eens was.

De al even langdurige tweede CVSE-vervolgvergadering in Madrid dreigde op dezelfde manier te verlopen. In tegenstelling tot Belgrado slaagden de delegaties er in Madrid echter wel in een concrete invulling van het CVSE-proces alsnog in een slotverklaring op papier te krijgen. De EOC, de Europese Ontwapeningsconferentie in Stockholm, kwam in Madrid van de grond. De Russische nadruk op het primaire belang van de eerste mand van Helsinki kreeg voldoende Europese steun om Stockholm mogelijk te maken.

Stockholm werd bovendien in september van dit jaar ook nog een succes. Weliswaar verdween er in de Zweedse hoofdstad nog geen bajonet uit de wapenpakketten van NATO en Warschaupact, maar wel werd in de Zweedse hoofdstad geformaliseerd dat er afspraken te maken zijn over „vertrouwenwekkende maatregelen" als troepenverplaatsingen en manoeuvre-aankondigingen. De afspraken op zichzelf stellen inhoudelijk niet buitengewoon veel voor. Een ontvriezende karakter kan men ze echter niet ontzeggen.

Derde mand

Van westelijke zijde wordt er nu de nadruk op gelegd, dat er bij de CVSE-conferentie in Wenen geen „scheefgroei", mag ontstaan tussen Sovjet- en Westerse belangen bij een verdere invulling van het Helsinki-proces. Met andere woorden: Moskou heeft in Madrid de EOC te Stockholm gekregen en nu wordt het tijd dat de derde mand in Wenen weer voldoende aandacht krijgt. Op de achtergrond staat hierbij een ingewikkelde berekening, waarin de twee supermachten hun eigen calculaties maken over de opstelling van de rest van Europa.

Is de inzet van Wenen voor Moskou een verder losweken van West-Europa uit het bondgenootschap met de

VS, zo vraagt men zich in Westeuropese hoofdsteden en in Washington af. Of willen de Amerikanen en hun Westeuropese bondgenoten in Wenen achter het schild van de derde mand de bijna-akkoorden van de Reykjavik-top alsnog tot een mislukking verklaren, zoals van Russische zijde te horen is.

De Russische reizende ambassadeur Lomeiko liet zich gisteren op zijn persconferentie in Wenen in ieder geval maar vast vergezellen van de Letse onderminister van buitenlandse zaken. Terwijl groeperingen uit Oost- en Centraal-Europa, die zich verzetten tegen het Sovjet-model, nadrukkelijk aanwezig zijn in Wenen, kwam Lomeiko met een „officiële" Let om duidelijk te maken dat de Sovjet-Unie het nationaliteitsvraagstuk wel degelijk au serieux neemt. Er zijn overtuigender argumenten denkbaar tegen Westerse kritiek op de Moskou-naleving van de derde mand van Helsinki.

Deze week staat Wenen echter niet zo zeer in het teken van dit soort Europese gevoeligheden. Het gaat veel meer om de ontmoeting tussen Shultz en Sjevardnadze, de ministers van de buitenlandse zaken van de twee supermogendheden. Wenen begint als een toetsingstest van de bijna-akkoorden van Reykjavik, zij het met de verbale munitie van „Helsinki": ontwapening en mensenrechten.